

Wojciech Necel

Prawno-duszpasterskie dyspozycje instrukcji "Erga migrantes caritas Christi"

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 52/3-4, 51-68

2009

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. WOJCIECH NECEL SChr

Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

PRAWNO-DUSZPASTERSKIE DYSPOZYCJE INSTRUKCJI *ERGA MIGRANTES CARITAS CHRISTI*

Treść: Wprowadzenie. – 1. Diakonia laikatu wobec imigrantów. – 2. Kapelani/misjonarze imigrantów. – 3. Krajowy koordynator kapelanów/misjonarzy imigrantów. – 4. Struktury duszpasterstwa migracyjnego. – 5. Odpowiedzialność biskupa Kościoła *a quo* i biskupa Kościoła *ad quem* migranta. – 6. Rola Konferencji Episkopatów w służbie integracji kościelnej imigrantów. – 7. Zadania Papieskiej Rady ds. Duszpasterstwa Migrantów i Podróżujących wg instrukcji *Erga migrantem*. – Zakończenie.

Wprowadzenie

Instrukcja Papieskiej Rady ds. Duszpasterstwa Migrantów i Podróżujących *Erga migrantes caritas Christi* z 3 maja 2004 roku¹ otwiera nowy rozdział w historii ogólnokościelnych dyspozycji i uregulowań, dotyczących zaangażowania się Kościoła na rzecz migrujących. Została ona wydana z okazji 50 rocznicy opublikowania przez Piu-

¹ Pontificio Consiglio della Pastorale per i Migranti e gli Itineranti, Instrukcja *Erga migrantes caritas Christi* (dalej EMCC), Città del Vaticano 2004. Pod względem formalnym dokument Papieskiej Rady ds. Duszpasterstwa Migrantów i Podróżujących, wydany jako instrukcja wzbudza wiele kontrowersji. Przede wszystkim powstaje pytanie, czy w myśl kan. 34 KPK z 1983 roku i art. 149 konstytucji apostołskiej Jana Pawła II *Pastor Bonus* z 1988 roku Papieska Rada ds. Duszpasterstwa Migrantów i Podróżujących może wydać dokument o randze instrukcji? oraz: dlaczego Papieska Rada ds. Duszpasterstwa Migrantów i Podróżujących wydaje dokument dotyczący wiernych również Kościołów Wschodnich, podczas gdy wszystkie sprawy dotyczące Kościołów Wschodnich w myśl art. 56 i 59 konstytucji Jana Pawła II *Pastor Bonus* zastrzeżone są Kongregacji dla Kościołów Wschodnich?; zob. V. de Paolis, *Il Codice di Diritto Canonico e l'Istruzione "Erga migrantes caritas Christi"*, w: Pontificio Consiglio della Pastorale per i Migranti e gli Itineranti, *La sollecitudine della Chiesa verso i migranti*, Città del Vaticano 2005, s. 68 – 86.

sa XII konstytucji apostołskiej *Exsul Familia*², zwanej *magna carta* troski Kościoła o dobro duchowe „ludzi w drodze”³ z zamiarem podjęcia na nowo wysiłku dostosowania duszpasterstwa na rzecz migrantów do wyzwań jakie niesie ze sobą współczesny fenomen ruchliwości człowieka⁴. W *Erga migrantes* wykorzystano wskazania motu proprio Pawła VI *Pastoralis migratorum cura* z 1969 roku⁵ oraz z unormowania instrukcji Kongregacji Biskupów *De pastoralis migratorum cura* również z 1969 roku⁶, które w oparciu o nauczanie Vaticanum II, regulowały dotychczasowe duszpasterskie zaangażowanie Kościoła na rzecz migrantów⁷.

Regulacje z 1969 roku, wzbogacone dyspozycjami Kodeksu Jana Pawła II z 1983 roku i Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich z 1990 roku, zaowocowały w *Erga migrantes* nową dynamiką ewangelizacyjną i misyjną. Wskazania teologiczno-pastoralne⁸ w zamiarze Papieskiej Rady zostały w EMCC integralnie złączone z unormowaniami prawno-pastoralnymi⁹. Całość zaś wyrasta z soborowego nauczania, że „szczególną troską należy otoczyć wiernych, którzy z powodu sytuacji życiowej nie mogą w sposób zadawalający korzystać z ogólnej, zwykłej opieki duszpasterskiej proboszczów albo zupełnie są jej pozbawieni, jak np. liczni emigranci, wygnańcy i ucie-

² Pius XII, Konstytucja apostołska *Exsul Familia* (dalej EF), AAS 44(1952), s. 649 – 704.

³ EMCC nr 20.

⁴ S. Hamao, *Presentazione*, w: EMCC s. 3.

⁵ Paweł VI, Motu proprio *Pastoralis migratorum cura*, AAS 61 (1969), s. 600 – 603.

⁶ Kongregacja Biskupów, Instrukcja *De pastoralis migratorum cura* (dalej DPMC) AAS 61 (1960), s. 614 – 643.

⁷ Por. EMCC nr 21 – 22.

⁸ Por. W. Necel, *Troska Kościoła o migrujących wg instrukcji Papieskiej Rady ds. Duszpasterstwa Migrantów i Podróżnych „Erga migrantes caritas Christi”*, *Collectanea Theologica*, 75(2005) nr 2, s. 201; J. Szymański, *Instrukcja „Erga migrantes caritas Christi” wyrazem troski Kościoła o migrujących*, *Studia Towarzystwa Chrystusowego*, 7(2006) z. 7, s. 90-91.

⁹ EMCC, s. 67 – 78; por. S. Hamao, dz. cyt., s. 5: „Un aggiornato e puntuale *Ordinamento giuridico – pastorale* conclude l’Istruzione, richiamando, con appropriato linguaggio, compiti, incombenze e ruoli degli Operatori pastorali e dei vari Organismi ecclesiali preposti alla pastorale migratoria”. W polskiej wersji opracowanej i wydanej przez Wydawnictwo Wrocławskiej Księgarni Archidiecezjalnej w 2007 roku pominięto ostatnią część instrukcji zatytułowaną w wersji oryginalnej: *Ordinamento giuridico-pastorale*. Cały tekst instrukcja *Erga migrantes caritas Christi* wydany jest w języku polskim w 2008 roku w Lublinie przez wydawnictwo Polihymnia.

kinierzy, podróżujący statkami i samolotami, koczownicy oraz inni będący w podobnej sytuacji”¹⁰.

Omawiana Instrukcja zaproponowaną regulację apostołatu na rzecz emigrantów wyprowadza z określenia tej formy działalności Kościoła jako apostołatu w służbie kościelnej integracji migranta (nr. 77 i 90). Wobec wielości problemów jakie niesie ze sobą duszpasterstwo specjalistyczne na rzecz migrantów, Papieska Rada przypomina trzy najważniejsze zasady, jakimi winni kierować się wszyscy odpowiedzialni za tę formę działalności Kościoła. Najważniejsza jest świadomość, że duszpasterstwo emigracyjne nie będzie skuteczne bez należytej troski o wartości etniczne, kulturowe i językowe imigranta. Brak tychże wartości w wysiłkach podejmowanych dla jego dobra duchowego może powodować zamknięcie się na Ewangelię, odejście od Kościoła, a nawet porzucenie wiary. Owo dziedzictwo winno pomóc migrantowi wejść w sposób dialogiczny (*in dialogo*) w przyjmujący go Kościół lokalny oraz w kulturę miejscowego środowiska, tak by ostatecznie pomóc mu otworzyć się na społeczne i religijne uwarunkowania nowego miejsca zamieszkania (nr 78). Odpowiedzialni za duszpasterstwo imigrantów winni w duchu solidarności i przyjęcia (*accoglienza e solidarietà*) pomóc im (nr 39) wejść na drogę integracji kościelnej i ustrzec przed kulturowym gettem lub fałszywą asymilacją miejscowej kultury (nr 41).

Część prawno-pastoralna Instrukcji rozpisana jest w 6 rozdziałach i zawiera 22 artykuły podzielone na paragrafy. Całość poprzedzono wstępem, który interpretuje przywołane już soborowe wskazanie z dekretu *Christus Dominus*, poprzez paralelnie brzmiące dyspozycje Kodeksu Prawa Kanonicznego Kościoła łacińskiego i Kodeksu Kanonów Kościołów Wschodnich, że „wierni mają prawo otrzymywać pomoce od swoich pasterzy z duchowych dóbr Kościoła, zwłaszcza zaś słowa Bożego i sakramentów”¹¹ (art. 1, par. 1). Już przez samo zamieszkanie stałe lub tymczasowe imigranci zostają na mocy prawa włączeni w nową terytorialną wspólnotę parafialną i Kościół lokalny¹² zyskując tym samym „własnego proboszcza”

¹⁰ Dekret o pasterskich zadaniach biskupów w Kościele *Christus Dominus*, nr 18.

¹¹ Por. KPK kan. 213, *Kodeks Kanonów Kościołów Wschodnich – 1990* (dalej KKKW), kan. 16; por. A. Oreczykowski, *Problemy migracji w Kodeksie Jana Pawła II*, Prawo Kanoniczne, 39(1996), nr 1 – 2, s. 157 – 172; Tenże, *Problemy migracji w Kodeksie Kanonów Kościołów Wschodnich*, Prawo Kanoniczne, 50(2007) nr 1 – 2, s. 143 – 166.

¹² KPK kan. 100-107; KKKW kan. 911-917.

i „własnego ordynariusza”¹³. Stąd obowiązek otoczenia ich taką samą opieką duszpasterską jak pozostałych członków wspólnoty parafialnej i Kościoła lokalnego (art. 1, par. 2 – 3) spoczywa na właściwych proboszczach¹⁴ i biskupach diecezjalnych¹⁵ współpracujących z Kościołem lokalnym pochodzenia imigrantów.

Erga migrantes precyzyjnie wskazuje osoby odpowiedzialne w Kościele za duszpasterstwo na rzecz migrujących i wytycza zakresy ich odpowiedzialności. Instrukcja, w innej kolejności niż DPMC, podkreśla najpierw rolę laikatu, następnie zwraca uwagę na zadania duszpasterza/misjonarza migrantów i rolę osób konsekrowanych przez profesję rad ewangelicznych w tej specjalistycznej działalności Kościoła, by wreszcie wskazać na pierwszorzędną rolę biskupa Kościoła lokalnego przyjmującego imigrantów (*ad quem*). W duszpasterstwo na rzecz migrantów winien być również zaangażowany biskup Kościoła ich pochodzenia (*a quo*) oraz odpowiednio Konferencje Episkopatów zainteresowanych krajów. W ogólnokościelnej trosce o migrujących, nadrzędną koordynującą rolę pełni Papieska Rada ds. Duszpasterstwa Migrantów i Podróżujących¹⁶.

1. Diakonia laikatu wobec imigrantów

Erga migrantes akcentuje, że duszpasterstwo na rzecz imigrantów winno rozpocząć się godnym ich przyjęciem i solidarnością z nimi. Na tym etapie szczególna rola przypada wiernym świeckim. W tym celu konieczna wydaje się specjalistyczna formacja przygotowująca laikat do świadczenia wielorakiej i wieloaspektowej pomocy rozumianej przede wszystkim jako specyficzne świadectwo życia chrześcijańskiego (nr 88)¹⁷. Diakonia laikatu wobec imigrantów tak w parafii ich przyjmującej, jak i w Kościele lokalnym *ad quem* jest istotnym ogniwem w tworzeniu ewangelicznej „kultury przyjmowania” obcych akceptującej otwartość na „inność” przybyłych¹⁸ (nr 39). Wierni świeccy winni odnosić się do imigrantów z troską o zachowanie ich podstawowych praw, w tym prawa

¹³ KPK kan. 107 par. 1; KKKW kan. 916 par. 1.

¹⁴ KPK kan. 529 par. 1

¹⁵ Tamże, kan. 383 par. 1.

¹⁶ Por. Jan Paweł II, Konstytucja apostolska *Pastor Bonus* (dalej PB), art. 149 – 150.

¹⁷ Por. Tenże, Adhortacja *Pastores gregis* (dalej PG), nr 51.

¹⁸ Tenże, Adhortacja *Ecclesia in Europa* (dalej EinE), nr 101 i 103.

do pracy i sprawiedliwego wynagrodzenia (nr 6)¹⁹ oraz być gotowymi nieść im pomoc tak w zakresie załatwiania spraw związanych z pierwszym okresem osiedlenia (nr 42), jak i później napotykanym problemom (nr 86). Diakonia świeckich spełnia się między innymi poprzez: odwiedzin chorych imigrantów; pomoc starszym i nie radzącym sobie w nowych warunkach zamieszkania; animowanie kręgów rodzin imigracyjnych oraz udzielanie pomocy w procesie łączenia małżeństw i rodzin rozdzielonych migracją. Przygotowani przedstawiciele laikatu mogą podejmować prace w ośrodkach poradnictwa rodzinnego i małżeńskiego, kreować i ożywiać kontakty między młodzieżą imigracyjną a miejscową oraz animować relacje imigrantów z miejscową wspólnotą parafialną (nr 86). Pomocne w wypełnianiu zadań wiernych świeckich wobec przybyszów mogą być stowarzyszenia świeckich i katolickie ruchy odnowy, grupy modlitewne i parafialne grupy charytatywne (por. nr 86).

Według EMCC laikat może wspierać biskupa Kościoła lokalnego, proboszcza terytorialnej parafii i kapelana/misjonarza imigrantów w duszpasterskiej posłudze na rzecz przybyłych wypełniając posługę katechety grup imigracyjnych oraz animatora grup parafialnych tworzonych przez przybyłych. Tam, gdzie brak jest duszpasterzy specjalistycznych, świeccy mogą głosić imigrantom słowo Boże (nr 45)²⁰ oraz zgodnie z prawem sprawować określone posługi liturgiczne (nr 45)²¹.

Instrukcja Papieskiej Rady z maja 2004 roku wyznacza również specjalne role samym imigrantom. Angażowanie ich w realizację zadań Kościoła lokalnego, parafii terytorialnej i etnicznego ośrodka duszpasterskiego jest szczególnym wyrazem troski o życie duchowe przybyłych i ich integrację kościelną (nr 90). Winno ono prowadzić w kierunku ożywienia duszpasterstwa etnicznego rozumianego i realizowanego jako apostolat „dla migrantów, z migrantami i wśród migrantów” (*la pastorale specifica per, tra e con migranti*) (nr 100). W ten sposób sami imigranci stają się protagonistami apostolatu emigracyjnego i poprzez podejmowanie inicjatyw mają szansę łatwiejszego przystosowania się tak do duszpasterstwa etniczno-językowego, jak i do duszpasterstwa zwyczajnego parafii, na te-

¹⁹ Por. Jan Paweł II, Encyklika *Laborem exercens* (dalej LE), nr 23.

²⁰ KPK kan. 1248 par. 2.

²¹ Por. KPK kan. 228 par. 1; 230 par. 3; 517 par. 2.

renie której zamieszkali (nr 91). Tak określone zadania i cele dla wiernych świeckich imigrantów *Erga migrantes* rozpisuje w czterech kolejnych paragrafach art. 3 części prawo-duszpasterskiej. Przede wszystkim to oni sami, pielęgnując własną tożsamość kulturową, winni otwierać się na społeczno-kulturową i religijną rzeczywistość wspólnoty ich przyjmującej. Tam gdzie występuje większa liczba imigrantów ich przedstawiciele winni brać udział w pracach parafialnych i diecezjalnych radach duszpasterskich. Mogą oni zakładać na terenie parafii czy diecezji właściwe dla siebie organizacje i stowarzyszenia oraz wskazane jest by brali udział w działalności już istniejących. Ci spośród nich, którzy są przygotowani i duchowo dysponowani mogą pełnić przy duszpasterzach migracyjnych wskazane prawem posługi nie tylko w etnicznych ośrodkach duszpasterskich lecz także w parafiach terytorialnych miejsca zamieszkania.

2. Kapelani/misjonarze imigrantów

Rozdział drugi omawianej części EMCC reguluje sytuację kanoniczną kapelanów/misjonarzy, którzy w Kościele lokalnym prowadzą duszpasterstwo etniczne na rzecz przybyłych w pierwszym i dalszych pokoleniach. Mogą nimi być zarówno kapłani diecezjalni, jak i zakonni inkardynowani do swoich macierzystych diecezji lub instytutów życia konsekrowanego. Jednak dla dobra podjętej misji włączają się oni we wspólnotę duchowieństwa diecezjalnego zgromadzonego wokół biskupa Kościoła lokalnego w którym sprawuje apostołat na rzecz imigrantów. W posłudze na rzecz imigrantów ważne jest również budowanie wspólnoty z duchowieństwem parafii terytorialnej, na obszarze której (których) sprawują swoją posługę. Jedność ta w pierwszym i drugim przypadku stanowi istotny warunek owocnego sprawowania przez nich duszpasterstwa i ma bezpośrednie reperkusje w relacjach między imigrantami a wspólnotami ich przyjmującymi oraz w procesie integracji kościelnej migranta (nr 79).

Duszpasterstwo na rzecz imigrantów wymaga, by przekaz ewangeliczny był dopasowany do ich mentalności i kultury oraz by był prowadzony w ojczystym języku z uwzględnieniem stopnia integracji kościelnej imigrantów. Potrzeba ta, jako właściwa dla apostołatu migracyjnego, znajduje swoje źródło w formacji kulturowo-religijnej imigrantów oraz w procesie wychowywania następnych pokoleń w rodzinach emigracyjnych. Ostatecznie właśnie odrębność tej

formacji nie pozwala kolejnym pokoleniom imigrantów jeszcze w pełni otworzyć się na warunki miejsca zamieszkania i powoduje, że proces integracji rozciąga się na kolejne pokolenia²². Charakteryzując specyfikę duszpasterstwa emigracyjnego instrukcja *Erga migrantes* idąc śladem regulacji *De pastoralis migratorum cura* podkreśla, że duszpasterstwo etniczne winno być prowadzone przez kapelana/misjonarza znającego nie tylko język imigrantów (*eiusdem sermonis*), ale także ich kulturę i specyfikę duchowości, a najlepiej będącego tej samej co oni narodowości (nr 77). Nie może to jednak oznaczać zamknięcia się środowiska imigracyjnego na kulturę przyjmujących, a przede wszystkim na Kościół lokalny i wspólnotę parafialną miejsca zamieszkania. Kapelan/misjonarz migrantów, jako odpowiedzialny za ich duszpasterstwo, winien być nie tylko ekspertem w dziedzinie etniczno-kulturowej czy znać specyfikę religijności Kościoła *a quo*, ale również posługiwać się językiem kraju przyjmującego oraz znać problematykę i duchowość Kościoła *ad quem* (art. 4 par. 1 – 2). W czasie sprawowania posługi duszpasterskiej kapelani/misjonarze imigrantów podlegają jurysdykcji miejscowego ordynariusza tak w zakresie wykonywanego posługiwania, jak i w zakresie zachowania dyscypliny (art.10), a także przysługują im takie same prawa i obowiązki jak innym duchownym danej diecezji (art. 9). Duszpasterze migrantów ciesząc się konieczną stabilnością wyposażeni są we wszelkie uprawnienia potrzebne do właściwego wypełniania powierzonych zadań²³. Wymagane jest również, by duszpasterstwo na rzecz migrantów zmierzało do urzeczywistnienia jedności Kościoła, dlatego też sam duszpasterz jako łącznik i pośrednik (*l'uomo ponte*) między imigrantami a przyjmującymi ich wspólnotami parafialnymi i Kościołem lokalnym podejmuje wszelkie starania urzeczywistniające tę jedność. W tym celu powinien przejść odpowiednie przygotowanie (nr 75)²⁴ w specjalistycznych centrach studiów (nr. 71 i 76).

Kanoniczny proces nominacji księży zakonnych na kapelanów/misjonarzy migrantów regulowany jest specjalnymi dyspozycjami zawartymi w art. 12 – 15 instrukcji *Erga migrantes* i wraz z zapisami

²² EMCC nr 77: "...wymaga otwarcia się na nowy świat i wysiłku do włączenia się weń, doprowadzając do pełnego uczestnictwa migrantów w życiu diecezjalnym".

²³ Tamże, kan. 566 par. 1.

²⁴ PG nr 72.

nr. 80 – 85 wymaga odrębnego omówienia (por. art. 5 par. 3). Proponowane studium w tym zakresie zajmuje się tylko księżmi diecezjalnymi. Jako kandydaci do podjęcia obowiązków duszpasterskich na rzecz emigrantów po uzyskaniu zgody swojego biskupa, pozostając inkardynowanymi do swoich macierzystych diecezji, winni być przedstawieni przez niego lub przez Konferencję Episkopatu Kościoła *a quo* Konferencji Episkopatu Kościoła *ad quem*. Ta z kolei kieruje ich do zainteresowanych duszpasterstwem etnicznym biskupów diecezjalnych, od których otrzymają nominację na kapelanów/misjonarzy imigrantów w poszczególnych diecezjach (art. 5 par. 2)²⁵.

3. Krajowy koordynator kapelanów/misjonarzy imigrantów

Erga migrantes wykorzystując sprawdzone regulacje konstytucji *Exsul Familia* oraz instrukcji *De pastorali migratorum cura* wskazuje, że w państwie, w którym jest większa liczba kapelanów/misjonarzy imigrantów tej samej narodowości lub tego samego języka (art. 11 par. 3) korzystne jest mianowanie spośród nich krajowego koordynatora (*coordinatore nazionale*) (art. 11 par. 1). Jest on mianowany przez Konferencję Episkopatu *ad quam* migrantów po krótkiej konsultacji z Konferencją Episkopatu *a qua* (art. 11 par. 2).

Warto zwrócić uwagę, że *Exsul Familia* mówi o „dyrektorze misjonarzy emigrantów”²⁶, a *De pastorali migratorum cura* o „delegacie duszpasterzy migracyjnych”²⁷. Zmiana nazwy nie jest tylko zabiegiem kosmetycznym, gdyż ma swoje źródło w poszukiwaniu właściwego modelu duszpasterstwa migracyjnego w strukturach zwyczajnych Kościoła lokalnego pod przewodnictwem ordynariusza miejsca oraz w parafii terytorialnej powierzonej jej proboszczowi. W zaproponowanej przez EMCC nazwie widać wysiłek dookreślenia funkcji koordynacyjnej dyrektora/delegata wśród kapelanów/misjonarzy imigrantów tej samej narodowości.

²⁵ Por. KPK kan. 271 par. 1 – 2; por. Sekretariat der Deutschen Bischofskonferenz, *Eine Kirche In vielen Sprachen und Völkern*, Bonn 2003, nr. 5.2; W. Necel, *Nowe regulacje obcojęzycznego duszpasterstwa w Niemczech*, w: *Śladami współczesnego migranta w Niemczech* (red. W. Necel, S. Ochalski, B. Gembala), Pelplin 2005, s. 64 – 68.

²⁶ EF rozdz. III nr 20 – 23.

²⁷ DPMC nr 44 – 51.

Krajowy koordynator, tak jak i jego poprzednicy z *Exsul Familia* czy *De pastoralis migratorum cura*, chociaż nie posiada władzy jurysdykcyjnej wobec kapelanów/misjonarzy, jak również nie jest ich przedstawicielem (nr 73), to sprawuje wobec nich funkcję moderatorską i nadzorczą (nr 74). On to „ustanowiony bardziej jako pomoc dla kapelanów/misjonarzy” (nr 73) w ramach swojej posługi wobec duszpasterzy migrantów pochodzących z tego samego kraju lub tego samego języka pełni posługę łącznika między nimi (nr 73). Szczególną troską otacza nowoprzybyłych misjonarzy i wprowadza ich w specyfikę posługi na rzecz imigrantów w danym Kościele lokalnym²⁸.

Celem animowania adekwatnej posługi duszpasterskiej na rzecz imigrantów tego samego języka lub tej samej narodowości oraz celem zapewnienia napływu nowych duszpasterzy koordynator utrzymuje ściśle kontakty tak z biskupami Kościołów *a quo*, jak i z biskupami Kościołów *ad quem* migrantów (art. 11. par. 5). Współpracuje również z narodowym i diecezjalnymi dyrektorami duszpasterstwa imigrantów, o którym EMCC mówi w art. 19 par. 1. Ordynariusz Kościoła *ad quem*, przy zachowaniu jurysdykcji diecezjalnych i zakonnych ordynariuszy zainteresowanych duszpasterzy imigrantów oraz w ścisłej współpracy z nimi, w przypadku „mianowania, przeniesienia lub odwołania kapelanów/misjonarzy, a także przewidując erygowanie nowej misji” z koordynatorem omawia podjęcie zamierzanych decyzji (art. 11 par. 6).

Warto zaznaczyć, że krajowy koordynator nie posiada również władzy jurysdykcyjnej wobec imigrantów tej samej co on narodowości lub posługujących się tym samym językiem (art. 11 par. 4).

4. Struktury duszpasterstwa imigracyjnego

Instrukcja *Erga migrantes caritas Christi* przywołuje wypracowaną w historii duszpasterstwa etnicznego zasadę, że przede wszystkim to sami imigranci w nowym miejscu zamieszkania, w parafii terytorialnej i Kościele lokalnym, stają się dla ich dobra duchowego protagonistami duszpasterstwa etnicznego. Dlatego celem zorganizowania duszpasterstwa etniczno-językowego na miarę potrzeb to oni winni przedstawiać swoje potrzeby proboszczowi i ordynariuszowi.

²⁸ Specyfika ta ukazana jest i unormowana między innymi w statutach poszczególnych diecezji oraz w statutach krajowych duszpasterstw na rzecz imigrantów.

szowi oraz wspomagać ich w podejmowanych w tym kierunku działaniach (nr 91). Natomiast Kościół lokalny przyjmując migrantów wspiera ich proces integracji kościelnej w nowym miejscu zamieszkania tworząc dla nich struktury duszpasterstwa specjalistycznego. W ten sposób urzeczywistnia się w Kościele lokalnym i parafii terytorialnej jedność w wielości, polegająca nie na uniformizmie, lecz na ewangelicznej zgodności, łączącej wszystkich we wspólnym dążeniu do zjednoczenia z Bogiem²⁹.

Wśród struktur jakie odpowiadają specjalistycznemu duszpasterstwu „dla, wśród i z” migrantami w Kościele lokalnym *Erga migrantes* na pierwszym miejscu stawia parafię personalną dla etniczno-językowej grupy wiernych lub grupy związanej z określonym obrządkiem (art. 6 par. 1)³⁰. Parafia ta wskazana jest nie tylko dla imigrantów już mieszkających na stałe czy zamierzających osiedlić się w danym miejscu, ale również dla tych, którzy są przybyszami na krótki okres czasu, dla robotników sezonowych, jak i dla tych, którzy mają trudności ze stałym zakorzenieniem się w miejscowej parafii terytorialnej (nr 91). Duszpasterz, któremu jest ona powierzona, posiada wszystkie obowiązki i prawa proboszcza (art. 6 par. 2), a wierny imigrant może w sposób wolny wybrać swoją przynależność do parafii personalnej lub do miejscowej parafii terytorialnej (art. 6 par. 1).

Inną kanoniczną strukturą, przedstawioną w EMCC, która pozwala kapelanowi/misjonarzowi migrantów wypełniać posługę duszpasterską wobec imigrantów, jest misja duszpasterska (*missio cum cura animarum*). Obejmuje ona wiernych pochodzących z jednego kraju lub posługujących się tym samym językiem, a zamieszkałych na stałe lub tymczasowo w jednej lub w kilku określonych parafiach terytorialnych (art. 7 par. 1 i par. 5). Kapelan misji duszpasterskiej przyrównany jest do proboszcza i wykonuje swoją posługę kumulatywnie z proboszczem (proboszczami) parafii, na terenie których mieszkają wierni przynależący do misji. Biskup diecezjalny winien troszczyć się o to, by posługa duszpasterska kapelana/misjonarza imigrantów w *missio cum cura animarum* współgrała z posługą pro-

²⁹ Por. Pontificia Commissione per la Pastorale delle Migrazioni e del Turismo, Lettera *Chiesa e mobilità umana*, nr 19.

³⁰ Por. KPK kan. 518.

boszcza (proboszczów) parafii miejsca posługi duszpasterza³¹ oraz by kapelan otrzymywał ze strony proboszcza (proboszczów) niezbędną pomoc (art. 8 par. 2).

Kapelan/misjonarz migrantów podlega biskupowi diecezjalnemu, który erygował jego misję (art. 10) w zakresie prowadzonej działalności duszpasterskiej i zachowania dyscypliny kościelnej przez czas pełnienia posługi. Kierownikowi *missio cum cura animarum* przysługuje prawo asystowania przy zawieraniu małżeństw, pod warunkiem, że jedna ze stron przynależy do misji (art. 7 par. 2). On też zgodnie z dyspozycjami prawa powszechnego i partykularnego ma obowiązek prowadzenia ksiąg parafialnych, których kopie raz w roku przesyła do proboszcza miejscowej parafii terytorialnej (art. 7 par. 3)³². W miarę możliwości kapelanowi/misjonarzowi migrantów, kierującemu misją duszpasterską, przyznany jest kościół lub kaplica, w których może sprawować posługę duszpasterską wobec powierzonych sobie wiernych (art. 8 par. 1). Ze względu na dużą liczbę wiernych korzystających z misji lub inne okoliczności kapelana/misjonarza może wspierać inny kapłan – współpracownik, który posiada takie same prawa i obowiązki jak wikariusz parafialny (art. 7 par. 4)³³. Dla lepszej integracji z Kościołem lokalnym wskazane jest, by spośród kapelanów/misjonarzy pracujących w diecezji byli również powoływani członkowie diecezjalnej Rady Kapłańskiej (art. 8 par. 2).

Instrukcja *Erga migrantes* wskazuje również na możliwość powoływania przy parafii terytorialnej lub personalnej zwykłej misji etniczno-językowej lub dla określonego obrządku. Jej kapelanem jest wówczas jeden z duszpasterzy parafialnych (nr 91) i jako taki ma wszelkie uprawnienia potrzebne do wypełniania misji kapelana imigrantów danego języka lub narodowości³⁴. Dla imigrantów, którzy w relatywnie dużym stopniu zintegrowali się z miejscową parafią terytorialną *Erga migrantes* proponuje powoływanie jednostek duszpasterskich etniczno-językowych w skali okręgu obejmującego kilka parafii o zasięgu rejonowym (nr 91). Kierując się potrzebą

³¹ Por. KPK kan. 571.

³² Zob. Gdy misja *cum cura animarum* obejmuje kilka parafii terytorialnych wówczas potwierdzenie zawarcia małżeństwa kapelan/misjonarz winien przesłać do parafii miejsca celebracji sakramentu małżeństwa.

³³ KPK kan. 548.

³⁴ Por. Tamże, kan. 566 par. 1 – 2.

można tworzyć pewne ponadparafialne struktury czy sektory duszpasterskie, które będą zajmowały się „animacją i formacją, zawsze w świecie migrantów, na różnych płaszczyznach”, np. ośrodki formacji świeckich, ośrodki duszpasterstwa młodzieżowego, ośrodki badań i obserwacji zjawiska migracji (nr 94). Trzeba jednak zawsze pamiętać, że organizując duszpasterstwo imigrantów należy zadbać o wzajemne otwarcie i interakcje między parafią terytorialną a poszczególnymi wspólnotami etnicznymi (nr 91), tak by proponowane rozwiązanie pozwoliło migrantom pielęgnować swoją rodzimą duchowość i kulturę, a jednocześnie umożliwiło im uczestniczyć w życiu parafii terytorialnej i Kościoła lokalnego.

Troska o dobro duchowe imigrantów wymaga, by biskup miejsca i proboszcz parafii terytorialnej wykorzystali wszelkie pomoce i rozwiązania wskazane w EMCC. Oni to kierując się większym dobrem duchowym imigrantów winni organizować również poza kanoniczne rozwiązania (*anche senza specifiche istituzioni canoniche*), które w konkretnych sytuacjach zdają się być duszpastersko bardziej skuteczne (nr 92)³⁵. Wyzwaniem na przyszłość (*la sfida del futuro*) jest wypracowanie możliwie trwałych struktur duszpasterstwa etnicznego i kompatybilnych ze strukturami duszpasterskimi Kościoła lokalnego, które będą zdolne permanentnie dopasowywać się do zmienności i żywiołowości zjawiska migracji oraz będą uwzględniały stopień kościelnej integracji imigrantów (nr 90).

5. Odpowiedzialność biskupa Kościoła *a quo* i biskupa Kościoła *ad quem* migranta

EMCC podkreśla, że dla skuteczności duszpasterstwa imigrantów wymagana jest ścisła współpraca między Kościołem *a quo* i Kościołem *ad quem* migranta. Istotnym elementem współpracy jest stała wymiana informacji dotyczącej zjawiska migracji i dialog dotyczący problemów duszpasterstwa migracyjnego (nr 70). W ten sposób troska o dobro duchowe migrantów staje w centrum duszpasterskiego zainteresowania obu Kościołów lokalnych i nie jest tylko pastoralnym zadaniem poszczególnych osób (nr 70)³⁶.

Biskup diecezjalny „wypełniając swoją pasterską posługę (...) winien się troszczyć o wszystkich wiernych powierzonych jego pie-

³⁵ Por. Tamże, kan. 516 par. 2.

³⁶ Por. PG nr 45.

czy³⁷. Dlatego też w ogólnokościelnym apostołacie na rzecz migrantów zajmuje on szczególne miejsce (*in primus*) (nr 89; art. 16 par. 2). W swojej posłudze na rzecz przybyłych może wspierać się wikariuszem biskupim³⁸ lub powołać w Kurii Diecezjalnej specjalny wydział zajmujący się duszpasterstwem „ludzi w drodze” (art. 16 par. 1). W Kościele lokalnym, w których jest to możliwe i wskazane, powinna być powołana diecezjalna komisja ds. migracji, współpracującej z komisją krajową ds. migracji (art. 20 par. 1 p. 2).

W duchu odpowiedzialności za dobro duchowe imigrantów biskup winien wspierać proboszcza parafii terytorialnej miejsca ich osiedlenia. Celem zaspokojenia potrzeb duchowych migrantów biskup diecezjalny, wykorzystując kanoniczne procedury, może zaangażować kapłana diecezjalnego (art. 5 par. 1 – 2) bądź zakonnego (art. 5 par. 3 i art. 13 par. 1 – 2), przygotowanego do prowadzenia tej specjalistycznej działalności (art. 4 par. 2). Dla duszpasterstwa emigracyjnego na terenie swojej diecezji winien on erygować odpowiednie struktury, o których mówią art. 6 i 7 Instrukcji (art. 16 par. 2) według potrzeb, możliwości i skuteczności, bądź w inny sposób uwarunkowany okolicznościami zaradzić duchowym potrzebom przybyłych, tak by nie czuli się obcymi w przyjmującym ich Kościele lokalnym i w parafii terytorialnej miejsca zatrzymania (nr 92). Troska biskupa o duszpasterstwo imigrantów wyraża się również odpowiedzialnością za ducha porozumienia i współpracy między proboszczami parafii terytorialnych a duszpasterzami migrantów na terenie swojej diecezji (art. 16 par. 2).

Biskup Kościoła lokalnego troszcząc się o ducha ekumenizmu, przy zachowaniu norm dotyczących *communicatio in saris*³⁹ i wskazań pasterzy wiernych chrześcijan niekatolików, odpowiedzialny jest za proces chrześcijańskiego pojednania w środowiskach migracyjnych swojej diecezji (art. 17 par. 1). Szanując wolność sumienia wspiera również dialog międzyreligijny z imigrantami innych religii i z niewierzącymi, starając się prowadzić wszystkich do ostatecznej prawdy, którą jest Chrystus (art. 17 par. 2).

Natomiast biskup Kościoła diecezjalnego, z którego emigrują wierni poprzez proboszczów winien troszczyć się o odpowiednie

³⁷ KPK kan. 383 par. 1.

³⁸ Por. Tamże, kan. 476 i kan. 477 – 481.

³⁹ Tamże, kan. 844.

przygotowanie duchowe do migracji, tak by migranci w miejscu zatrzymania czy osiedlenia mogli sprostać napotkanym trudnościom (art. 18. par. 1). Spoczywa na nim obowiązek poszukiwania kandydatów do duszpasterstwa emigracyjnego spośród duchowieństwa diecezjalnego, ich specjalistycznego przygotowania i skierowanie do pracy apostołskiej zgodnie z kanonicznymi uregulowaniami. Celem ustabilizowania troski o wiernych – emigrantów zadania te biskup winien podejmować w ścisłym porozumieniu z Konferencją Biskupów *ad quam* (art. 18 par. 2). Do niego również należy troska o to, by problematyka duszpasterstwa emigracyjnego była na stałe włączona w formację pastoralną prowadzoną w seminarium duchownym (art. 18 par. 3) i połączona z praktyką, obejmującą problemy duszpasterstwa specjalistycznego na rzecz migrantów (nr 71)⁴⁰.

6. Rola Konferencji Episkopatów w służbie integracji migrantów

Instrukcja Papieskiej Rady ds. Duszpasterstwa Migrantów i Podróżujących *Erga migrantes caritas Christi* troskę Kościoła o migrujących umieszcza w centrum misterium Jego *communio* i wyprowadza z Jego wspólnotowej duchowości (nr 70). Stąd istotnym ogniwem zaangażowania na rzecz dobra duchowego migrujących jest ścisła współpraca zainteresowanych Konferencji Episkopatów, a szczególnie Konferencji kraju ich pochodzenia z Konferencją kraju ich osiedlenia czy zamieszkania (nr 70).

W celu usprawniania wymiany informacji i doświadczeń oraz zapewnienia właściwej opieki duszpasterskiej nad migrantami, zarówno w krajach do których przybywa większa liczba imigrantów, jak i z których wyjeżdża większa ich liczba (*dove si recano o da dove partono*), Konferencje Episkopatów powinny powołać specjalne komisje krajowe ds. migracji (*Commissione Nazionale per le Migrazioni*), których sekretarze byliby jednocześnie dyrektorami krajowymi ds. migracji (*Direttore Nazionale per le Migrazioni*) (art. 19 par. 1). W krajach o mniejszej liczbie imigrantów Konferencja Biskupów winna powołać spośród biskupów biskupa promotora odpowiedzialnego za „należyłą opiekę nad migrantami” (art. 19 par. 2). Członkami komisji krajowej, w charakterze ekspertów, mogą być również osoby konsekrowane przez profesję rad ewan-

⁴⁰ Por. Jan Paweł II, Adhortacja apostołska *Pastores dabo vobis*, nr 58.

gelicznych, szczególnie spośród instytucji życia konsekrowanego oraz przedstawiciele laickości specjalizujący się w problematyce migracyjnej (art. 19 par. 1). Komisja winna gromadzić materiały dotyczące migracji, opracowywać je i popularyzować, a o przemianach i tendencjach zmian w samym zjawisku migracji oraz o jego problemach duszpasterskich informować biskupów diecezjalnych. W spełnianiu tego zadania pomocne mogą być centra badań nad migracją (nr 71 i art. 20 par. 1 p. 1). Jednym z głównych zadań komisji jest również zbieranie od zainteresowanych biskupów diecezjalnych informacji o zapotrzebowaniu na kapłanów/misjonarzy migrantów oraz przedstawianie im prezbiterów skierowanych do tego rodzaju pracy duszpasterskiej (art. 20 par. 1 p. 3). Komisja przedstawia również Konferencji Episkopatu Kościoła *ad quem* kandydata do nominacji na koordynatora krajowego (art. 20 par. 1 p. 5). Do zadań komisji należy też dbałość o korzystne dla duszpasterstwa migrantów kontakty pomiędzy swoją Konferencją Episkopatu, odpowiednimi strukturami Katolickich Kościołów Wschodnich i Papieską Radą ds. Duszpasterstwa Migrantów i Podróżujących oraz przekazywanie zainteresowanym wskazania Stolicy Apostolskiej dotyczących duszpasterstwa „ludzi w drodze” (art. 20 par. 1 p. 6–7). Komisja krajowa przygotowuje roczne raporty na temat duszpasterstwa migrantów i przesyła je odpowiednio do swojej Konferencji Episkopatu, do Papieskiej Rady ds. Duszpasterstwa Migrantów i Podróżujących, do odpowiednich struktur Katolickich Kościołów Wschodnich oraz do poszczególnych biskupów diecezjalnych (art. 20 par. 1 p. 7). Szczególnym zadaniem dyrektora krajowego, przy zachowaniu tych, jakie w *Erga migrantes* powierzono koordynatorowi krajowemu (art. 11) jest umożliwianie i ożywanie kontaktów biskupów własnego Kościoła z adekwatnymi komisjami innych Konferencji Episkopatów lub z promotorami migrantów. Owocem tej współpracy jest między innymi opracowywanie dorocznych raportów o stanie duszpasterstwa migrantów w poszczególnych Kościołach lokalnych (art. 20 par. 2 p. 1-2).

Celem uwrażliwiania na problematykę duszpasterstwa imigrantów (nr 72) poszczególne Konferencje Episkopatów winny na swoim terenie organizować Dzień (Tydzień) Migranta i Uchodźcy. Od 2004 roku, ze względu na wagę problemu, Dzień (Tydzień) ten obchodzony jest w całym Kościele w tym samym terminie (nr 72;

art. 21)⁴¹. Jego organizatorzy mogą czerpać inspiracje do refleksji i modlitwy z corocznych orędzi papieskich na Światowy Dzień Migranta i Uchodźcy, pisanych od 1985 roku przez Jana Pawła II, a obecnie przez Benedykta XVI.

7. Zadania Papieskiej Rady ds. Duszpasterstwa Migrantów i Podróżujących wg instrukcji *Erga migrantes*

Konstytucja apostolska Jana Pawła II *Pastor Bonus* wskazuje, że Papieska Rada ds. Duszpasterstwa Migrantów i Podróżujących winna objąć „pasterską troską Kościoła szczególne potrzeby tych, których zmuszono do opuszczenia ziemi ojczystej albo zostali całkowicie pozbawieni ojczyzny” oraz zgłębiać „wszystkie związane z tym problemy”⁴², a także „świadczyć pomoc w zakresie organizowania w Kościele partykularnym skutecznego i własnego duszpasterstwa, również przez tworzenie w razie potrzeby odpowiednich struktur duszpasterskich, dla uciekinierów, wygnańców, migrantów (...)”⁴³ z zachowaniem jednak odpowiedzialności Kościoła lokalnego oraz innych organów Stolicy Apostolskiej (art. 22 par. 1). Na tak zakreślonym fundamencie w par. 2 art. 22 instrukcja *Erga migrantes* wylicza enumeratywnie (*fra l'altro*) zadania Papieskiej Rady. Winna ona między innymi: wydawać instrukcje o których mówi kan. 34 KPK; opracowywać programy dla duszpasterstwa emigracyjnego; wspierać działalność na rzecz dobra duchowego „ludzi w drodze”; wspierać, animować i harmonizować działalności organów regionalnych i kontynentalnych działających dla dobra migrujących; mobilizować do erygowania właściwych struktur duszpasterskich dla migrantów⁴⁴; zapoznawać się z raportami przesyłanymi przez poszczególne Konferencje Episkopatu a dotyczącymi duszpasterstwa migrantów; ułatwiać wymianę informacji pomiędzy poszczególnymi Konferencjami Biskupów; umożliwiać przemieszczanie się kapłanów jako kapelanów/misjonarzy migrantów; usuwać przeszkody,

⁴¹ Por. A. Sodano, *List do kard. S. Hamao Przewodniczącego papieskiej Rady ds. Duszpasterstwa Migrantów i Podróżujących z dnia 14 października 2004 roku*: „(...) della Giornata Mondiale (del Migrante e del Rifugiato) sia celebrata la domenica dopo l'Epifania: essa sarà, quindi, la prima domenica dopo l'Epifania quando questa è spostata alla domenica e la secondo domenica dopo l'Epifania quando questa resta al 6 gennaio”.

⁴² PB art. 149.

⁴³ Tamże, art. 150 par. 1.

⁴⁴ Por. Jan Paweł II, Adhortacja apostolska *Ecclesia in America*, nr 65.

które uniemożliwiają czy utrudniają przygotowanym kapłanom podejmować duszpasterstwo na rzecz migrujących; zapoznawać się z sytuacją migrantów w poszczególnych krajach i regionach; rozwijać i wspierać instytuty życia konsekrowanego i stowarzyszenia życia apostołskiego, które włączają się w troskę Konferencji Episkopatów o migrujących z zachowaniem jednak kompetencji Kongregacji ds. Instytutów Życia Konsekrowanego i Stowarzyszeń Życia Apostołskiego oraz Kongregacji dla Kościołów Wschodnich; wspólnie z Papieską Radą ds. Popierania Jedności Chrześcijan inicjować i popierać współpracę ekumeniczną w duszpasterstwie emigracyjnym, a z Papieską Radą ds. Dialogu Międzyreligijnego wspierać działania mające na celu nawiązywanie dialogu z migrantami innych religii (art. 11 par. 2).

Zakończenie

Zaproponowane w instrukcji *Erga migrantes caritas Christi* z maja 2004 roku rozwiązania prawno-pastoralne wyrastają z wielowiekowego zaangażowania się Kościoła Powszechnego, z doświadczenia poszczególnych Kościołów partykularnych, z apostołskiej służby parafii terytorialnych na rzecz migrantów oraz z troski o poszanowania praw i obowiązków migranta oraz jego rodziny. Podkreślają konieczność uwzględnienia w duszpasterstwie emigracyjnym odrębności kulturowo-religijnych imigrantów, które w nowym miejscu zatrzymania się czy osiedlenia nie pozwalają im w pełni korzystać z dóbr duchowych Kościoła. Prawno-duszpasterskie dyspozycje Instrukcji prowadzą do ściślejszej integracji duszpasterstwa specjalistycznego z duszpasterstwem lokalnym, a przede wszystkim parafialnym. W zaproponowanych rozwiązaniach Papieska Rada ds. Duszpasterstwa Migrantów i Podróżujących stara się wyraźnie rozgraniczyć duszpasterstwo zwyczajne o charakterze terytorialnym, od tego które bazuje na etnicznej, kulturowej lub obrzędowej odmienności. Wskazuje jednocześnie, że ostatecznym celem apostołatu emigracyjnego jest pełne uczestnictwo przybyłych w życiu Kościoła lokalnego i parafii terytorialnej.

Uporządkowane w Instrukcji rozwiązania prawno-pastoralne duszpasterstwa migracyjnego wspólnie z usystematyzowaną, w pierwszych czterech częściach dokumentu doktryną, wskazują, że w związku ze współczesnymi prądami przemieszczania się ludności w skali krajowej, międzynarodowej i międzykontynentalnej tra-

dycyjne jednostki duszpasterskie, takie jak parafia i Kościół lokalny powinny być miejscem interkulturowych i interetnicznych spotkań wiernych. Zdaniem Papieskiej Rady ds. Duszpasterstwa Migrantów i Podróżujących współczesne zjawisko migracji wytycza kierunek rozwoju parafii terytorialnej z monokulturowej w multikulturową. Dynamika zmian winna powodować, że parafia terytorialna powołana dla miejscowej ludności, nie posługując się strukturami duszpasterstwa specjalnego, samodzielnie podejmie wyzwanie posługi duszpasterskiej wobec imigrantów jednej lub wielu narodowości. W efekcie tradycyjne parafie terytorialne staną się trwałym i najważniejszym miejscem interetnicznych i interkulturowych przeżyć wiary przy zachowaniu słusznej autonomii poszczególnych grup.

Rechtlich-pastorale Dispositionen der Instruktion

Erga migrantes caritas Christi

Die Instruktion des Päpstlichen Rates bezüglich der Seelsorge für Migranten und Reisende *Erga migrantes caritas Christi* vom 3. Mai 2004 öffnet ein neues Kapitel in der Geschichte der allgemeinkirchlichen Dispositionen und Regulierungen in Bezug auf das Engagement der Kirche für Migrierende. Die ab 1969 verpflichtenden Richtlinien *motu proprio* vom Papst Paul den VI *Pastoralis migratorum cura* und Normen der Instruktion der Bischöflichen Kongregation *De pastoralis migratorum cura* fruchteten durch die aus diesen Richtlinien und Normen sich ergebende Erfahrungen in *Erga migrantes...* in eine neue evangelisierende und missionarische Dynamik. Der theologisch-pastorale Teil im Vorhaben des Päpstlichen Rates wurde in der Instruktionsstruktur integrell mit dem rechtlich-pastoralen Teil verbunden und beide resultieren aus dem konziliären Dekret *Christus Dominus*.

Die in der *Erga migrantes* dargestellten rechtlich-pastoralen Dispositionen haben das Ziel, Imigranten in der Gemeinde am Wohnort eine adäquate seelsorgerische Betreuung zu ermöglichen. Sie sollen ebenso dazu verhelfen, Spannungen zwischen örtlichen territoriellen Gemeinden und Seelsorgezentren für Migranten sowie zwischen dem Pfarrer der örtlichen territoriellen Gemeinde und dem Kaplan/Missionär der Migranten zu vermeiden oder zu minimalisieren. Zugleich sollen die Dispositionen von einer monoethnischen Seelsorge der örtlichen Gemeinde zu einer Gemeinde von Morgen als einer multikulturellen oder mehrsprachlichen Gemeinde führen.